

Criticar el text.
Per a una metodologia de l'aparat crític d'autor

Joan R. Veny-Mesquida

AULA *Màrius* TORRES

25 anys
llegint junts
Pagès editors

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Trossos és una col·lecció
de l'Aula Màrius Torres
www.catedramariustorres.udl.cat

Consell d'edició:

Jaume Aulet (Universitat Autònoma de Barcelona), Xavier Macià (Universitat de Lleida), Jordi Malé (Universitat de Lleida), Montserrat Roser (University of Kent), Donatella Siviero (Università degli Studi di Messina) i Joan R. Veny (Universitat de Lleida).

© 2015 del text: Joan R. Veny-Mesquida
© 2015 de la supervisió científica: Aula Màrius Torres
© 2015 d'aquesta edició: Pagès Editors, SL
DL L ???-2015
ISBN:???-??-????-???-?
Primera edició: ? de 2015

Impressió:

Arts Gràfiques Bobalà, SL
Sant Salvador, 8. 25005 Lleida

Relligat:

Enquadernacions Prats XXI, SL

Reservats tots els drets

Taula

Introducció	11
I. Descripció de l'aparat	17
1. Contingut i funció	19
2. Característiques	20
Intel·ligibilitat, 21. Coherència, 22. Exhaustivitat, 23.	
3. Fases d'elaboració de l'aparat	23
<i>Collatio codicum</i> , 24. <i>Constitutio apparatus</i> , 26. <i>Dispositio apparatus</i> , 28.	
II. Tipus d'aparat	37
4. Criteris topogràfics	39
Aparat interlineal, 39. En paral·lel, 40. A peu de pàgina, 41. A pàgina acarada, 42. En volum a part, 43. Al final del text, 43. En apèndix a l'obra, 44. Aparat vertical o en columna, 45. Aparat horitzontal o lineal, 46.	
5. A partir del <i>lemma</i>	47
Aparat amb <i>lemma</i> i sense <i>lemma</i> , 47. Aparat positiu o explícit i aparat negatiu o implícit, 48.	
6. A partir de la <i>varia lectio</i>	48
Aparat complet i aparat selectiu, 48. Aparat fotogràfic i aparat diacrònic, 49. Aparat d'autor o diacrònic, aparat de tradició o sincrònic i aparat editorial, 53. Aparat genètic i aparat evolutiu, 54. Aparat progressiu i aparat derivatiu, 56.	
7. A partir de les indicacions de l'editor	57
Aparat parlat i aparat simbòlic, 57.	
8. Aparats mixts	58
III. Constituents de l'aparat	59
9. La capçalera de l'aparat	61
L'inventari de testimonis, 61. La informació de la capçalera, 63.	

10. Les unitats crítiques	71
Definició i exemples, 71. Constituents, 75.	
11. Les sigles	75
Premisses, 75. Sigles i abreviacions, 79. Característiques de les sigles, 81. Estadis, testimonis i sigles, 84.	
12. El <i>lemma</i>	88
Definició, 88. Aparat amb <i>lemma</i> i sense <i>lemma</i> , 88. Abreujament del <i>lemma</i> , 89. Estalvi del <i>lemma</i> en l'aparat genètic, 89. Les sigles, 91. Esmenes a través de la <i>selectio</i> , 92. Esmenes a través de la <i>divinatio</i> , 94.	
13. La <i>varia lectio</i>	96
Definició, 96. Transcripció de les lliçons de les variants, 97. Ordenació de les variants, 97. Un lloc crític, una unitat crítica, 100. Abreujament de les variants, 103. Contextualització de les variants, 104. Estalvi de sigles, 105.	
14. Signes i abreviatures crítics: descripció	106
Característiques, 106. Funcions, 112. Sobre la redacció de la taula de signes i abreviatures, 118.	
15. Signes i abreviatures crítics: usos	120
En la capçalera de l'aparat, 120. Entre unitats crítiques, 123. Entre el <i>lemma</i> i la <i>varia lectio</i> , 125. En el <i>lemma</i> , 126. En la <i>varia lectio</i> (1): entre variants, 127. En la <i>varia lectio</i> (2): descriptors del text, 127. En la <i>varia lectio</i> (3): convencions editorials, 129. En la <i>varia lectio</i> (4): signes pròpiament crítics, 130.	
IV. Sobre l'aparat de notes	151
16. Contingut de les notes	153
Notes autorials, 154. Notes lectorials, 162. Notes editorials, 163. Sobre l'exhaustivitat de les notes editorials, 170. Sobre les notes hermenèutiques, 172.	
17. Disposició de les notes	174
Estructura de l'aparat de notes, 174. Disposició de l'aparat de notes, 177. Il·lació amb el text, 178. Qüestions tipogràfiques, 183.	

Bibliografia	187
1. Edicions de textos literaris esmentades	189
2. Altres edicions	191
3. Constitució i disposició del text i dels aparats	192
4. Estudis crítics	193
Índexs	199
1. De noms	201
2. De termes tècnics	204
3. D'il·lustracions	210

Introducció

There are certain essentials that must govern the form and content of the apparatus of any standard edition that aspires to even temporary definitiveness.¹

(BOWERS 1994: 17)

Propòsit

Ho va deixar escrit Carles Riba: «Amb l'aparat crític aspirem a establir un enllaç entre el text imprès [...] i el manuscrit autògraf de l'autor» (Maragall 1983 [1938]: 66). La frase de l'il·lustre humanista, escrita en el context de l'edició d'una obra conservada en un manuscrit únic, és certament extrapolable a la resta de casos, per tal com descriu amb justesa la pretensió de l'editor d'un text literari quan n'elabora l'aparat crític de variants: que serveixi de pont —fàcilment transitable, si pot ser— entre el text que edita i els testimonis conservats, autògrafs i editats, que donen fe de la seva gènesi, la seva evolució i la seva transmissió. Aquest és el resultat d'una tasca que es desenvolupa en tres fases: l'inventari de llocs crítics amb les respectives *variae lectiones* ('llicions variants'), la constitució dels elements de l'aparat a partir de l'examen i la selecció d'aquests materials, i la disposició de tot plegat en un aparat crític. En aquestes operacions, diu Giunta (1997: 170), hi ha una part de *ciència*, però també una altra de ben important d'*art*:

Chi affronta i capitoli [dei manuali di filologia italiana] sulla filologia d'autore dopo essersi cimentato con le ardue ma relativamente solide certezze del metodo lachmanniano ha il senso di una ritrovata libertà: come se al voltare della pagina una disciplina dotata di tutti i requisiti necessari (di rigore, falsificabilità, ecc.) per meritarsi il nome di scienza cedesse il passo ad un'arte nella quale il metodo s'improvvisa volta per volta, commisurato all'oggetto e non a un prestabilito codice di norme.²

1. «Hi ha certs elements essencials que han de regir la forma i el contingut de l'aparat de qualsevol edició estàndard que aspiri a aconseguir una definitivitat provisional.» (Totes les traduccions són meves.)

2. «Qui s'enfronta als capítols [dels manuals de filologia italiana] sobre filologia d'autor després d'haver experimentat amb les àrdues però relativament sòlides

L'elaboració d'una edició crítica passa per quatre fases clarament diferenciades: 1) la fase *heurística*, de compilació i col·lació dels testimonis; 2) la fase *analítica*, d'examen i selecció de les variants i de filiació dels testimonis; 3) la fase *sintètica*, de constitució del text i dels aparats, i 4) la fase *ecdòtica*, de disposició del text i dels aparats. I l'aparat crític és el “document” que sistematitza i dóna fe d'aquesta feina, que no és altra que la de qüestionar, mot a mot, el text, és a dir, de *criticar el text*: per això el títol d'aquest estudi. Sense perdre de vista en cap moment que «les conditions qui déterminent la constitution de l'apparat critique varient tellement d'un cas à l'autre qu'il est impossible de proposer un système général répondant à des besoins si différents»³ (Bidez & Drachmann 1938: 22), l'objectiu d'aquest treball és intentar sistematitzar la part de ciència (els «certain essentials» de la citació de Bowers amb què he obert aquest estudi) que hi pugui haver en la disposició de l'aparat d'autor d'una edició d'un text que vulgui esdevenir, per aprofitar la broma del mateix Bowers, provisionalment definitiva. Dominar la part de “ciència”, en tot cas, hauria de ser condició prèvia per introduir-se en el món de *l'ars edendi*. Per això el subtítol d'aquest estudi.

Bé que quedarà prou clar al llarg de les pàgines d'aquest treball, potser val la pena de puntualitzar encara tres qüestions: 1) que aquest estudi se centra únicament en els textos contemporanis, amb alguna excepció —en espera d'un futur manual que prengui en consideració els de totes les èpoques (de moment, per a les diferències entre l'aparat de crítica textual i el de filologia d'autor hom pot consultar Tanganelli 2015: 162–165)—; 2) que no hi tinc presents els testimonis pretextuals —esbossos, esborranys, etc.— les diferències dels quals no són hostatjables, per la seva magnitud o la seva profunditat, en un aparat crític, i 3) que quan hi parlo de “disposició” o de

certeses del mètode lachmannià té el sentiment d'una retrobada llibertat: com si, en girar pàgina, una disciplina dotada de tots els requisits necessaris (de rigor, falsificabilitat, etc.) per merèixer el nom de ciència cedís el pas a un art en què el mètode s'improvisa cada vegada, adequat a l'objecte i no a un codi prestatblert de normes.»

3. «Les conditions que determinen la constitució de l'aparat crític varien de tal manera d'un cas a un altre que és impossible proposar un sistema general que respongui a necessitats tan diferents.»

«disposar» —que el *DIEC2* defineix com a «posar, arranjar, establir, (les coses), en un cert ordre»— els aparats em refereixo sempre *en suport paper*. Molts dels problemes que es presenten aquí es minimitzarien en una edició digital o, senzillament, desapareixerien, si bé també és cert —no ens enganyem— que n'aflorarien d'altres. En tot cas, he preferit no barrejar les explicacions, perquè tot el procés d'elaboració d'una edició crítica en format paper és substancialment diferent del d'una de digital, des de la col·lecció dels testimonis fins a la disposició final de text i aparats.

Aclariments terminològics

Atès que tot sovint hi ha una certa confusió terminològica en els termes que faré servir, valdrà la pena de fer-hi alguns aclariments abans de començar, que, si més no, defineixin inequívocament el sentit amb què els utilitzaré aquí.

En primer lloc, pel que fa al nom de l'aparat. Ivo Castro, després de distingir l'aparat d'una edició «tradicional» (en què «*figuram as variantes rechaçadas do texto por suposta falta de autoridade*») i el d'una edició «de autógrafo» (en què «*figuram as variantes do ante-texto, dispostas cronologicamente*»), afirma que «*sendo habitual chamar ao primeiro aparato crítico [Duarte 1989: 367 s.], revela-se útil dar ao segundo o nome de aparato genético, sem perder de vista, contudo, que ele é obtido por processos não menos críticos*»⁴ (Castro 2001: 75; la cursiva és meua). I Giuseppe Tavani (1988: 73) reconeix que «la selección de las variantes, su examen y estudio, su valoración» constitueixen «una operación muy delicada y necesaria»: crítica, en definitiva. Les agudes observacions de Castro, tanmateix, demanen dues apreciacions: 1) si tan crític és l'«aparat crític» com l'«aparat genètic», potser convindria buscar uns termes que fessin més justícia als conceptes que designen; 2) si el seu «aparat genètic» ha d'incloure també l'«aparat evolutiu» (vegeu § 6.h), sembla que

4. «Essent habitual anomenar el primer “aparat crític” és útil anomenar “aparat genètic” el segon, sense perdre de vista, amb tot, que aquest s'obté per procediments no menys crítics.»

el nom pot portar a certa confusió. En conclusió, l'oposició «aparat crític» (aplicat al de les edicions «tradicionals») – «aparat genètic» (per designar el de les edicions «de autógrafo») no sembla prou operativa. Lanfranco Caretti (1976) parlava d'«aparato sincronico» per referir-se al primer, vista l'«acronia» de les seves variants (vegeu *infra* § 6.g; el mateix tipus, d'altra banda, que Bowers [1994: 13] anomenava «passive» o, precisament, «historical apparatus»), i d'«aparato diacronico» per al segon, atesa la importància de la cronologia de les seves variants. Molt més unívoca i descriptiva (i, per tant, més clara i fàcilment intel·ligible) sembla la proposta de Martínez-Gil (2013: 97) de designar, *tout court*, el primer amb el nom d'«aparat [crític / de variants] de tradició» i el segon amb el d'«aparat [crític / de variants] d'autor». Aquesta, en tot cas, serà la terminologia adoptada en aquest treball, amb el benentès que, sempre que el context no ofereixi equívoc, tot sovint n'hi haurà prou a dir-ne «aparat crític» o «aparat de variants».

En segon lloc, que convé reservar el terme «text base» per designar el text del testimoni que serveix com a base —com el seu nom indica— per a l'edició, i el de «text editat» o «text crític» per referir-se al text que, com a hipòtesi, l'editor ofereix al lector en la seva edició, és a dir, al text base *amb* les intervencions que l'editor ha cregut oportunes de fer-hi (vegeu Martínez-Gil 2013: 349 i n. 26). Si l'editor no ha intervingut sobre el text base —cosa altament improbable, ja que la sola actualització als usos ortotipogràfics coetanis a l'editor és ja una intervenció—, els dos termes designaran el mateix text; però fins i tot en aquest poc plausible cas, diria que, ni que sigui metodològicament, fóra bo de conservar-los i no confondre'ls. En l'edició crítica del *Diari 1918* de J. V. Foix, per exemple, hi ha coincidència de text base i text editat en la prosa «Pepa, la lletera» (Foix 2004: 254–257), perquè el text editat és el mateix que el de la primera edició del *Diari 1918* (Barcelona, Edicions 62, 1981, p. 28), mentre que el text base i el text editat de la prosa següent, «Sense simbolisme», són diferents, perquè l'editor hi va esmenar —tal com consta en l'aparat i en vista de les lliçons de diversos testimonis— «tamborelles» en favor de la forma normativa «tombarelles» pels motius explicats en la nota corresponent (Foix 2004: 258).

I encara una darrera precisió sobre qüestions de nomenclatura. Són diverses les disciplines que entren en joc quan es parla d'aparat: "crítica textual", "bibliografia textual", "crítica de les variants", "crítica genètica" i "filologia d'autor" tenen en comú que s'enfronten al text en la seva relació amb el temps de la seva gènesi, de la seva evolució i de la seva transmissió. Per referir-me a totes elles en aquest seu pòsit compartit —que és, amb tots els matisos que es vulgui, més gran que allò que les diferencia— faré servir el terme de "crítica filològica", que ja vaig proposar en un altre lloc (vegeu Veny-Mesquida 2005: 203–205), per no haver d'esmentar-les totes. M'estimo més aquest terme (sobre l'avantatge de l'ús del qual, vegeu també Veny-Mesquida 2015: 177–178) que no pas el de "crítica textual", que caldria usar, aleshores, en dos sentits, amb la consegüent complicació afegida de la desambiguació: en sentit estricte, per designar aquella disciplina que pretén reconstruir textos deturpats per la tradició, i en sentit lat, per designar totes les disciplines que tracten les qüestions textuais en la seva relació amb el temps.

Reconeixements i agraïments

En un estudi de les característiques d'aquest, que vol ser un intent de sistematització a partir, en bona part, d'una tradició pròpia ja endegada, no seria just no dedicar unes ratlles a reconèixer i subratllar el valor i el mèrit, justament, d'aquesta tradició. Com he dit en un altre lloc, «durant —*grosso modo*— els darrers vint-i-cinc anys, una part dels estudis literaris catalans sobre textos contemporanis ha dirigit la seva atenció cap a aspectes textuais, moguts sobretot per la necessitat d'oferir textos editats rigorosament» (Càtedra Màrius Torres 2013: 9), la qual cosa ha menat a la publicació d'un notable gruix d'edicions crítiques de textos dels segles XIX i XX, algunes de les quals (penso en les de Salvador Espriu, per exemple) d'una envergadura sense parangó en les nostres literatures veïnes. Si volia fer una proposta concreta, coherent i global, un treball com el que el lector té ara a les mans havia de partir per força d'aquestes edicions: que el lector no hi vegi cap bri de crítica si en algun punt aquesta proposta s'allunya o fins i tot contradiu algunes de les troballes que ofereixen

aquestes edicions, perquè llavors, i en el desert en què van aparèixer, eren vàlides a bastament. Tanmateix, ara que els oasis comencen a poblar aquest desert, m'ha semblat que podia ser útil fer-ne un estat de la qüestió per continuar avançant, mirant d'aprofitar el bo i millor de les aportacions fetes fins avui i d'estructurar-les en una proposta concreta.

No vull acabar aquestes paraules liminars sense expressar el meu agraïment més sincer als amics Julián Acebrón, Silvano Andrés de la Morena, Glòria Casals, Jordi Cerdà-Subirachs, Marcel Ortín, Meritxell Talavera i Isabel Turull per la paciència de llegir la penúltima redacció d'aquest text i pels seus amables suggeriments, i a la Maite Puig per la delicada cura amb què n'ha revisat la darrera: sense les indicacions de tots ells, aquest llibre contindria molts més errors dels que segurament encara deu tenir, dels quals, òbviament, sóc l'únic responsable.

ÍNDEXS

1. De noms

- Acebrón, Julián 16
Agelet i Garriga, Jaume 30, 31, 70,
119, 162, 189,
Anderson, Andrew A. 20, 193
Andrés de la Morena, Silvano 16
Arnau, Carme 43, 191
Avalle, D'Arco Silvio 27, 41, 49, 193
- Balaguer, Josep Maria 78
Bédier, Joseph 19
Bergamín, José 19
Bidez, J. 12, 20, 61, 72, 90, 92, 120,
125, 183, 192
Blecua, Alberto 20, 21, 22, 23, 24, 25,
26, 29, 193
Bonet, Sebastià 86, 116, 179, 189
Bonner, Anthoni 45, 90, 125, 183, 192
Bowers, Fredson 11, 12, 14, 21, 53, 76,
171, 174, 193
Brambilla Ageno, Franca 98, 193
Brod, Max 70
Brueghel, Pieter 90
- Cadioli, Alberto 65, 193
Calvino, Italo 163, 191
Caretti, Lanfranco 14, 53, 97, 193
Carner, Josep 39, 44, 55, 56, 81, 99,
162, 163, 189, 191, 194
Casals, Glòria 16, 57, 62, 64, 178, 190
Casals, Montserrat 163, 191
Castro, Ivo 13, 76, 114, 193
Centelles, Esther 44, 189
Cerdà Subirachs, Jordi 16, 30, 190
Coll, Jaume 39, 55, 189, 194
Colomines, Joan 157
Comas, Antoni 162
- Delor, Rosa 80, 189
Dickinson, Emily 70
Drachmann, A. B. 12, 20, 61, 72, 90,
92, 120, 125, 183, 192
- Edo, Miquel 136, 137, 189
Espriu, Salvador 15, 25, 30, 40, 41, 42,
49, 50, 58, 62, 63, 69, 72, 77, 78,
79, 80, 81, 83, 86, 87, 90, 99, 102,
106, 109, 111, 116, 119, 122, 127,
130, 131, 132, 136, 137, 138, 140,
141, 160, 163, 174, 179, 189–190,
194
Eura, Agustí 54, 178, 190
- Fabra, Pompeu 67, 164, 165, 166
Fabrés, Xavier 163, 191
Falguera, Enric 30, 31, 70, 189
Farrés, Pere 65, 124, 191
Ferraté, Joan 44, 189
Ferrater, Gabriel 31, 162, 164
Figueras, Mercè 34
Fiormonte, Domenico 26, 194
Foix, J. V. 14, 29, 31, 32, 33, 42, 46, 48,
51, 63, 66, 67, 71, 73, 78, 83, 90,
91, 92, 93, 94, 95, 96, 99, 101, 102,
108, 110, 116, 119, 123, 128, 129,
130, 133, 135, 136, 138, 139, 140,
141, 142, 143, 144, 145, 146, 147,
162, 163, 164, 165, 166, 167, 168,
169, 189, 190, 191, 197
- Gadda, Carlo Emilio 154, 176, 180,
181, 190
Garcés, Tomàs 160, 162
García Lorca, Federico 19, 193
Gaskell, Philip 164, 194
Gassol i Bellet, Olívia 65, 86, 190
Gavagnin Capognani, Gabriella 40,
163, 189, 194
Genette, Gérard 166, 194
Gimferrer, Pere 67, 93, 167, 169
Giunta, Claudio 11, 19, 21, 65, 170,
172, 194
Givanel, Joana 94
Grup µ 114, 194

- Guanyavents, Emili 163
 Guardiola, Carles-Jordi 163, 191
- Haendel, Georg Friedrich 90
 Havet, Louis 72 i n.
 Higginson, Thomas Wentworth 70
- Italia, Paola 43, 45, 47, 49, 54, 56, 57,
 98, 107, 138, 147, 149, 154, 162,
 190, 195
- Jakobson, Roman 171, 195
 Jauss, Hans Robert 19
- Kafka, Franz 70
- Lausberg, Heinrich 90, 131, 195
 Leopardi, Giacomo 45
 Leveroni, Rosa 163
- Maas, Paul 41, 195
 Manent, Albert 165, 169
 Manent, Marià 162, 191
 Manzoni, Alessandro 43, 190
 Maragall, Joan 11, 45, 57, 62, 63, 64,
 65, 95, 127, 134, 140, 148, 153,
 178, 190, 197
 Martínez-Gil, Víctor 14, 40, 53, 58, 64,
 163, 189, 194, 195, 196
 Mckerrow, Ronald B. 164, 195
 Medina, Jaume 43, 57, 191
 Meyer, Paul 26, 192
 Miralles, Eulàlia 54, 153, 175, 191,
 195, 197
 Morera i Galícia, Magí 65, 119, 190
 Morocho Gayo, Gaspar 180, 195
 Moroncini, Francesco 45
 Murgades, Josep 65, 191
- Obiols, Armand 162, 191
 Obiols, Josep 168
 Oliva, Salvador 39, 194
 Oller, Narcís 163
- Ors, Eugeni d' 45, 65, 180, 191
 Ortín, Marcel 16
 Ossola, Carlo 19, 195
 Ostos, Pilar 114, 177, 195
- Pardo, María Luisa 114, 177, 195
 Parker, Hershel 21, 22, 47, 195
 Pineda, Victoria 70, 195
 Prat de la Riba, Enric 171
 Puig, Maite 16
 Pujol, Josep 153, 196
 Pujol, Josep Maria 21, 57, 70, 94, 99,
 107, 108, 140, 142, 179, 183, 192,
 196
- Quintana, Lluís 45, 153, 190
- Raboni, Giulia 43, 45, 47, 49, 54, 56,
 57, 98, 107, 138, 147, 149, 154,
 190, 195
- Riba, Carles 11, 32, 43, 57, 95, 104,
 105, 108, 134, 136, 140, 146, 153,
 162, 164, 165, 190, 191
 Rodoreda, Mercè 43, 82, 119, 162,
 163, 191
 Rodríguez, Elena, E. 114, 177, 195
 Romeu, Josep 30, 70, 189
 Roncaglia, Aurelio 174, 196
 Roques, Mario 20, 192
 Rossinyol, Andreu 163, 194
- Sales, Joan 70, 163, 191
 Serrallonga, Segimon 162, 191
 Stussi, Alfredo 32, 33, 49, 54, 76, 134,
 147, 196
- Talavera, Meritxell 16
 Tanganelli, Paolo 12, 196
 Tavani, Giuseppe 13, 193, 196
 Tayadella, Antònia 64, 191
 Torres, Màrius 34, 70, 155, 156
 Turull, Isabel 16
 Twain, Mark 170, 171 n., 197

Índexs

- Vallcorba, Jaume 65, 78, 94, 95, 190,
191
Vallverdú, Francesc 77, 78, 163
Valsalobre, Pep 54, 153, 175, 178, 190,
195
Vayreda, Marià 64, 191
Verdaguer, Jacint 65, 124, 191
Vidal, Gore 170, 197
Viladamor, Antoni 54, 175, 191

2. De termes tècnics

- a.c. 'abans de la correcció' 96, 109–110, 142–146
- abreviacions 57, 79, 80, 107 n.
- abreviatures 22, 57, 61, 75, 79, 106, 108, 113, 118, 120, 128, 140, 141, 142
- adjecto* 133
- af.* 'afegit' 140
- allusion* 166
- anotació 153, 170, 175
- aparat
- a pàgina acarada 39, 42–43
 - a peu de pàgina 22, 39
 - acarat al text 22, 41–42
 - al final del text 39, 43–44
 - al marge del text 41
 - amb *lemma* 22, 28, 47–48, 88–89, 104, 131, 133, 140, 141
 - complet 48–49
 - de notes 32, 42, 43, 63, 93, 95, 149, 153, 154, 172, 173, 174, 175, 177, 180, 183, 184
 - de variants d'autor 14, 52
 - de variants de tradició 14, 52
 - derivatiu 56–57
 - diacrònic 49, 52, 98
 - disposició en columnes 102–103
 - editorial 53
 - en apèndix a l'obra 39, 44–45
 - en columna 45–46
 - en paral·lel / al costat del text 39, 40–41, 42, 58
 - en volum a part 39, 43
 - evolutiu 13, 22, 28, 30, 31, 42, 43, 47, 54–56, 57, 63, 75, 98, 99, 126, 141, 175, 183, 184, 185
 - explícit 48
 - fotogràfic 49–52
 - genètic 13 i n., 14, 22, 28, 30, 31, 42, 43, 47, 48, 54, 55, 56, 57, 63, 75, 89, 91, 92, 98, 99, 119, 125, 126, 141, 175, 180 n., 181, 183, 184, 185–189, 194
 - horitzontal 45, 46–47, 58
 - implícit 48
 - interlineal 39–40, 47, 72, 73
 - lineal 45, 46–47
 - mixt 48, 57, 58
 - negatiu 22, 28, 48, 58, 61, 91, 92
 - parlat 57, 58, 138, 142, 146, 147
 - positiu 48
 - progressiu 56–57
 - selectiu 48–49
 - sense *lemma* 47, 88, 105, 131
 - simbòlic 57, 58, 138, 142, 146
 - sincrònic 14, 23, 27, 53, 97 n.
 - situació en relació amb el text crític 39–45
 - vertical 45–46, 58
- ars edendi* 12
- autòfon 163
- barra obliqua: '/'
- en la capçalera de l'aparat, indicant ramificacions de testimonis evolutius 122
 - en la *varia lectio* de l'aparat, indicant punt i a part 108
 - en la *varia lectio* de l'aparat, indicant salt de línia o de vers 108, 127
 - en la *varia lectio* de l'aparat, indicant supressió per ratllat 142
- barra obliqua doble: '//'
- en la *varia lectio* de l'aparat, indicant salt de paràgraf o d'estrofa 127
 - en la *varia lectio* de l'aparat, indicant supressió per esborrat 142
- barra vertical: '|'
- definicions en ús 118
 - en la *varia lectio* de l'aparat, indicant salt de línia o de vers 127
 - en la *varia lectio* de l'aparat, separant unitats crítiques 108, 112, 123–124.

- barra vertical doble: ‘||’
 — definicions en ús 118
 — en l'aparat, separant-ne les línies 112, 123–124
 — en la *varia lectio* de l'aparat, indicant salt de paràgraf o d'estrofa 127
- barres obliqües: ‘\ /, ‘/ \’ 57, 117
 — indicant inserció des de la interlínia 108, 140
- bibliografia material 164, 194, 195
 bibliografia textual 15
- cacografia 114
- cadena genètica del text 30, 55, 61, 63, 68, 71, 83, 84
- calderó: ‘J’
 — indicant salt de paràgraf o d'estrofa 108, 127
 — estètica 111
- campanyes de revisió / *campanhas de revisão* 76, 113, 131, 134, 135, 136, 137, 138, 141, 145
- capçalera de l'aparat 61, 62, 63, 65, 66, 67, 69, 70, 115, 120, 121
- citation* 166
- claudàtor simple obert: ‘|’
 — a la capçalera de l'aparat, separant les sigles d'edicions crítiques anteriors 123
- claudàtor simple tancat: ‘|’
 — separant el *lemma* i la *varia lectio* 125–126
- claudàtor doble obert: ‘||’
 — a la capçalera de l'aparat, separant les edicions crítiques anteriors 123
- claudàtors: ‘[]’
 — a la capçalera de l'aparat, delimitant les *editiones descriptae* 69, 121
 — abreujant el *lemma* 89
 — dins la *varia lectio* de l'aparat, delimitant els comentaris de l'editor 57, 129–130
 — emmarcant fragments de text que falten a l'original 128
- claudàtors dobles: ‘[[]]’
 — dins la *varia lectio* de l'aparat, indicant supressió per ratllat 128, 142
- claus: ‘{}’
 — dins la *varia lectio* de l'aparat, indicant supressió per ratllat 142
 — dins la *varia lectio* de l'aparat, indicant variants transmutatives 112
- codices descripti* 23, 121
- col·lació / *collatio codicum* 12, 13, 22, 24, 25, 26, 28, 43, 47, 69, 118, 172, 177
- compositio* 165
- conjunt buit (‘Ø’) 107, 108, 113, 133, 140
- constitutio apparatus* 26
- corrector 29, 30, 31, 54, 77, 78, 92, 162, 163, 195
- crítica de les variants 15, 194, 196
- crítica filològica 15, 172, 174, 197
- crítica genètica / *critique génétique* 15, 49, 194, 196
- crítica literària 27, 171, 174
- crítica textual 12, 15, 26, 29, 34, 57, 92, 94, 193, 195
- cursiva
 — en l'aparat, marcant la part desenvolupada d'una abreviació 128, 129–130
 — en l'aparat, per distingir les intervencions de l'editor 57
 — en la *varia lectio* de l'aparat, per distingir les lletres que designen variants transmutatives 112
- d.c.* ‘després de la correcció’ 96, 109–110, 142–146
- detractio* 141
- disposició
 — de l'aparat crític 11, 12, 13, 22, 23, 27, 28, 31, 39, 41, 43, 44, 45, 47, 61, 71, 179, 192
 — de l'aparat de notes 153, 154, 174, 177, 179

- de les sigles en la capçalera de l'aparat 21, 67, 68, 70–71
- de les variants dins l'aparat 39, 72
- de les variants en les unitats crítiques 39, 45
- de les unitats crítiques 73
- del text 12, 13, 113, 192
- dispositio apparatus* veg. disposició de l'aparat crític / de notes.
- divinatio* 94
- dos punts: ':'
- dins la *varia lectio*, separant les variants 112, 127

- editor
- abreviatura: *ed.* 94
- edició
- «de autógrafo» 13
- filològica 70
- *princeps* 20
- tradicional 13, 14
- editiones descriptae* 23, 63, 68, 69, 121
- Editionswissenschaft* 49
- ego* 94
- emendatio*
- *ope codicum* 29, 92
- *ope ingenii* 94
- entintat 114
- error 26, 34, 54, 69, 93, 94, 95, 96, 117, 128, 164, 169, 174
- esborrat 114, 142
- abreviatura: *esb.* 142
- estadi 26, 33, 39, 40, 52, 56, 77, 78, 84, 85, 86, 87, 118, 131, 135, 137, 138
- estètica
- de l'aparat 21, 180, 183
- dels signes 108, 111
- evolució del text 11, 15, 163, 174
- examinatio* 26
- expuntuació 114

- f. 'falta' 133
- fases de l'elaboració de l'edició crítica
- analítica 12, 76, 153, 172, 174
- ecdòtica 12, 153
- heurística 12, 76, 153, 170
- sintètica 12, 76, 153, 174
- filets
- en l'aparat, separant-ne les faixes 43, 184, 185
- filologia d'autor / *filologia d'autore* 11 n., 12, 15, 34, 49, 56, 57, 98, 138, 193, 194, 195, 195
- fletxa: '→'
- en l'aparat genètic, separant el *lemma* de la *varia lectio* 126
- franges o faixes
- de l'aparat crític 19, 28, 30, 31, 42, 54 i n., 99, 112
- de l'aparat de notes 180, 185

- gènesi del text 11, 15, 67, 163, 167, 174, 196, 197
- guió mitjà: –
- abreujant mots a la *varia lectio* 112

- hàpax 165
- il·lació entre text i aparat 28, 45, 63, 72, 73, 123, 177, 178
- immutatio* 144
- intertextualitat 175
- general 166
- interna 166
- restringida 166
- intervencions de l'editor 14, 19, 20, 21, 47, 57, 129, 140
- inventari de testimonis 42, 43, 61, 70, 106, 123, 175
- inversio* veg. transmutació en contacte.

- lapsus linguae* 128
- lavatge 114
- lemma* 39, 47, 55, 56, 58, 61, 75, 86, 91, 92, 94, 95, 98, 99, 103, 104, 109, 110, 112, 119, 120, 125, 127, 130, 132
- abreujament 89, 109, 110, 112, 126–127

- aparat amb o sense 22, 28, 88–89, 105, 131–132, 133–134, 140, 141
- en l'aparat genètic 47
- en l'aparat evolutiu 47–48
- definició 88
- estalvi 89–91, 104, 105, 126
- literalitat 173
- literarietat 173
- lliçons
 - absents 113
 - destituïdes 113
 - substituïdes 113
 - transmutades 113
- lloc crític / *locus criticus* 22, 23, 41, 48, 71, 72, 74, 85, 88, 89, 90, 93, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 110, 126, 177
- m. 'manca' 108, 113, 133
- manícula: '☞' 177
- manuscrit 11, 34, 52, 54, 58, 64, 76, 77, 78, 79, 81, 84, 85, 105, 107, 108, 116, 131 n., 133, 134, 136, 140, 146, 148, 149 n., 160, 190, 194
- margin. 'al marge' 140, 147
- mecanoscrit 32, 33, 34, 51, 76, 77, 79, 81, 82, 84, 85, 88, 93, 94, 96, 101, 107, 129, 134, 138, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 155
- més: +
 - dins la *varia lectio*, indicant fragments obliterateds 107, 129, 142
- notes
 - autorials 154
 - bibliogràfiques 164, 167, 168, 169, 174
 - codicològiques 163
 - editorials 154, 163, 170, 184
 - hermenèutiques 172, 173, 179
 - intertextuals 164, 166, 168, 169, 175
 - lectorials 154, 162, 184
 - lingüístiques 164, 165, 169, 173
 - numeració i crides 179, 180 i n., 183
 - paleogràfiques 163
 - textuals 42, 164, 179
- numeració de ratlles de text 45, 179, 180 i n., 183
- obelisc: '†'
 - indicant supressió (per ratllat o esborrat) 57, 107, 128, 142
- obliteració 114, 142
 - abreviatura: *obl.* 142
- ordenació
 - de les sigles 71
 - de les variants 22, 28, 32, 48, 56, 97, 98, 99, 134
- original 19, 20, 32, 33, 76, 82, 84, 92, 93, 126, 144, 145, 162
- parèntesis: '(...)'
 - abreujant el *lemma* 89
 - dins la *varia lectio* de l'aparat, delimitant els comentaris de l'editor 57, 129–130
 - en la capçalera de l'aparat, emmarcant testimonis evolutius 68, 121–122
 - estètica 126–127
- parèntesis angulars: '<>'
 - a la *varia lectio* de l'aparat, emmarcant fragments de text que sobren a l'original 128
 - estètica 111
- parèntesis angulars baixos: '< >'
 - a la *varia lectio* de l'aparat, emmarcant fragments de text que sobren a l'original 128
 - en la *varia lectio* de l'aparat, indicant variants transmutatives 111–112
 - estètica 111
- perspicuitas* 165
- plagiat* 166
- poss. 'possiblement' 129
- postil·les / *postille* 154, 176, 180 i n., 181, 183

- dialògiques 155, 159
- monològiques 155, 159
- prestigi històric 19, 65, 70, 194, 195
- prob.* 'probablement' 129
- publisher* 44
- punt: '.'
 - dins la *varia lectio*, abreujant mots 112
 - dins la *varia lectio*, indicant fragments obliterats 142
 - dins la *varia lectio*, separant variants alternatives 109
- punt i coma: ';'
 - dins la *varia lectio*, separant les variants 112
- puritas* 165

- quadripartita ratio* 113

- raspat 114
- ratllat 52, 57, 96, 101, 107, 114, 135, 142
 - abreviatura: *rat.* 142
- recensio* 22, 29, 61, 69
- redattori* 162

- s.l.* 'sobre la línia' 140
- selectio* 26, 29, 58, 92, 93, 95
- sigles 21, 47, 48, 61, 62, 75, 76, 77, 78, 79, 96
 - i abreviacions 79–81
 - claredat 81–82
 - coherència 83
 - correlació 83–84
 - designant testimonis o estadis 84–88, 118, 137–138
 - en l'aparat positiu 91–94
 - en la capçalera de l'aparat 121–123
 - estalvi dins la *varia lectio* de l'aparat 105–106
 - excessives 82
 - ordenació dins la capçalera de l'aparat 63, 66, 71
 - redundants 82
 - simplificació 76, 78
 - sobrietat 82–83
- signes 57, 61, 89, 146, 192
 - característiques 107–110, 111–112
 - com a crides a l'aparat de notes 180
 - crítics 75, 106, 130, 131, 132
 - en el *lemma* 126–127
 - en la capçalera de l'aparat 122
 - en la *varia lectio*: descrivint el text 127–129
 - en la *varia lectio*: entre variants 127
 - en la *varia lectio*: representant convencions editorials 129–130
 - entre unitats crítics 123–124
 - entre el *lemma* i la *varia lectio* 125–126
 - funcions 112–114
- stemma* 67, 71, 83
- substitució 26, 29, 90, 93, 101, 113, 114, 116, 117, 130, 144, 145
- supressió 108, 113, 114, 130, 141, 142

- t.c.* 'temptativa de correcció' 108
- taula
 - de testimonis 61, 78, 79
 - de signes 118–120
- testimoni
 - base 14, 24, 29, 48, 63, 65, 84, 91, 121, 149
 - base fix 63
 - base variable 63–64, 65–66
 - evolutiu 22, 28, 56, 63, 66, 91, 121, 185
 - genètic 63, 66, 68
 - naturalesa 67, 68, 76, 77, 79, 81, 84, 123
 - sonor 163
 - representació tipogràfica 52
 - representació topogràfica 52
- text
 - base 14, 20, 22, 25, 53 i n., 54, 55, 56, 63, 64, 92, 93, 94, 95, 99, 105, 119, 149, 164, 173
 - crític 14, 20, 63
 - editat 14

- imprès 11
- provisional 24
- tipògraf 30, 96, 138
- topografia da emenda* 114
- transcripció
 - de les lliçons de les variants 97
 - diplomàtica 49, 50, 97, 116, 127, 128
 - linearitzada 50
 - paleogràfica 97, 127
 - superdiplomàtica 49
- transgressio* veg. transmutació a distància
- transmissió del text 11, 15, 163, 174
- transmutació / *transmutatio* 90, 113
 - a distància 131
 - en contacte 90, 131

- unitat crítica 22, 48, 71, 72 i n., 75, 89, 93, 95, 100, 101, 102, 119, 126, 127, 131, 138, 140, 177
- usus scribendi* 96, 118

- varia lectio* 27, 29, 39, 47, 48, 61, 75, 88, 90, 91, 96, 97, 101, 103, 104, 110, 112, 119, 120, 125, 127, 129, 130, 132
- variant
 - abreujament dins l'aparat crític 101–102, 103, 110, 112, 130
 - alternativa 130, 147–149 i n., 180 i n.
 - abreviatura: *alt.* 108, 147
 - signes per designar-la 108, 109
 - d'escriptura 116, 136, 144
 - de forma 27 n.
 - de lectura 82, 116, 117, 134, 135
 - de tradició o de transmissió 14, 19, 28, 30, 53, 54 n., 58
 - destitutiva 113, 131, 141–144
 - diferida 82, 116, 117, 134, 135
 - immediata 116, 136, 144
 - *in scribendo* 116
 - instaurativa 113, 131, 133, 138, 141, 144
 - naturalesa 20, 48, 53, 54 n., 56
 - no resolta / *non realizata* veg. variant alternativa
 - ortogràfica 26, 27, 30, 44, 102
 - ortotipogràfica 26, 44
 - síncrona 134
 - substitutiva 113, 114, 116, 138, 144, 147
 - tipogràfica 102
 - transmutativa 72, 111, 113
 - voluntat de l'autor 19, 24, 30, 63, 64, 65, 70, 93
 - delegada 64

3. D'il·lustracions

1 Màrius Torres, «El combat dels poetes», dins <i>Invençions</i> , 1937; reproducció del mecanoscrit, f. 71. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	34
2 Màrius Torres, «El combat dels poetes», dins <i>Mecanoscrit de treball del poeta, 1933–1940</i> ; reproducció del mecanoscrit, f. 11r. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	34
3 Màrius Torres, «El combat dels poetes», dins <i>Esborranyans i versions conservats per Mercè Figueras</i> , 1942; reproducció del manuscrit, f. 39r. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	34
4 Màrius Torres, «El combat dels poetes», dins <i>Obra poètica de Màrius Torres i Perenya</i> , 1942; reproducció del mecanoscrit, p. 12. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres	35
5 Josep Carner, «Elegies, I», dins <i>Jochs Florals de Girona. Certamen de MCMVIII</i> , Girona, 1909, p. 75–76; a cura de Jaume Coll & Salvador Oliva, «Crítica de les variants d'un poema de Josep Carner», <i>Reduccions</i> 29–30, 1986, p. 85–86	40
6 Salvador Espriu, «Psyché», dins <i>Cementiri de Sinera. Les hores. Mrs. Death</i> , a cura de Joan R. Veny-Mesquida, Barcelona, Edicions 62, 2003, p. 96.....	40
7 Salvador Espriu, «I», dins <i>Laia</i> , a cura de Víctor Martínez-Gil i Gabriella Gavagnin Capognani, Barcelona, Edicions 62, 1992, p. 5.....	41
8 J. V. Foix, «L'espiamonges», de <i>Tocant a mà...</i> , dins <i>Diari 1918</i> , a cura de Joan R. Veny-Mesquida, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2004, p. 782–783	42
9 Carles Riba, «Cant d'Hiperió», de <i>Versions de Hölderlin. Poemes</i> , a cura de Jaume Medina, <i>Carles Riba i Friedrich Hölderlin</i> , Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, p. 46–47	44
10 Giacomo Leopardi, «All'Italia», de <i>Canti</i> , a cura de Francesco Moroncini, Bolonya, Licinio Cappelli, 1927, p. 3 i 22	46
11 J. V. Foix, «Somreia com l'alba darrere el Baluard», dins <i>Tocant a mà...</i> , a cura de Joan R. Veny-Mesquida, Barcelona, Edicions 62, 1993, p. 241	46
12–14 Salvador Espriu, [reproducció, transcripció diplomàtica i lineari-tzada d'alguns haikus], dins <i>Llibre de Sinera. Per al llibre de salms d'aquests vells cecs. Setmana Santa</i> , a cura de Jordi Cerdà-Subirachs, Barcelona, Edicions 62, p. 222–223 i 235–236.....	49–50
15–17 J. V. Foix, «Somreia com l'alba darrere el Baluard», de <i>Tocant a mà...</i> ; reproducció del mecanoscrit. Fundació J. V. Foix; transcripció topogràfica del mecanoscrit i reproducció d'un fragment del mecanoscrit	51–52

18	J. V. Foix, «La casa de les campanelles», de <i>Tocant a mà...</i> , dins <i>Diari 1918</i> , a cura de Joan R. Veny-Mesquida, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2004, p. 881.....	73
19	J. V. Foix, «Consells a Laia», reconstrucció hipotètica d'un fragment del manuscrit no conservat.....	95
20	Carles Riba, «Cant d'Hiperió» [fragment], de <i>Versions de poemes de Hölderlin</i> , reproducció del manuscrit; Arxiu Nacional de Catalunya.....	105
21	J. V. Foix, «La casa del rei» [fragment], de <i>Darrer comunicat</i> ; reproducció del mecanoscrit per a la impremta. Fundació J. V. Foix.....	117
22	Jacint Verdaguer, «Cant primer» [aparat crític], de <i>L'Atlàntida</i> , a cura de Pere Farrés, Vic, Eumo, 2002, p. 112.....	124
23	Jacint Verdaguer, «Cant primer» [fragment], de <i>L'Atlàntida</i> , a cura de Pere Farrés, Vic, Eumo, 2002, p. 112.....	125
24	J. V. Foix, «En un país de forta olor boscana i amb el mar pressentit...», reproducció de l'esborrany autògraf. Fundació J. V. Foix.....	128
25	Joan Maragall, <i>Nausica</i> [fragment], reproducció del manuscrit, v. 391–392 de l'acte II. Biblioteca de Catalunya.....	134
26	Carles Riba, <i>Joan Maragall, «Nausica»</i> . Text establert sobre el manuscrit de l'autor, amb taula de variants i de les diverses redaccions [fragment], reproducció del mecanoscrit definitiu, p. 64. Arxiu Nacional de Catalunya.....	134
27	J. V. Foix, «Amb ulls carnals opòs núvols i mars ...», de <i>Sol, i de dol</i> , reproducció de l'esborrany autògraf. Fundació J. V. Foix.....	135
28	Carles Riba, «Elegia I», d' <i>Elegies de Bierville</i> , reproducció de l'esborrany autògraf. Arxiu Nacional de Catalunya.....	136
29–30	J. V. Foix, «VI. Baixava de Coll Fornic...» [fragment], de <i>Les irrealis omegues</i> , reproducció de les dues versions mecanoscrites. Fundació J. V. Foix.....	138
31	J. V. Foix, «VI. Baixava de Coll Fornic...» [fragment], de <i>Les irrealis omegues</i> , reproducció de la prova de galera de la primera edició. Fundació J. V. Foix.....	139
32	J. V. Foix, «VI. Baixava de Coll Fornic...» [fragment], de <i>Les irrealis omegues</i> , reproducció de la prova paginada de la primera edició. Fundació J. V. Foix.....	139
33	J. V. Foix, «VI. Baixava de Coll Fornic...» [fragment], dins <i>Les irrealis omegues</i> , Barcelona, L'Amic de les Arts, 1948, p. 41.....	139
34	Josep Carbonell & J. V. Foix, <i>Revolució catalanista</i> [fragment], reproducció del mecanoscrit. Fundació J. V. Foix.....	143
35	[J. V. Foix], «Monitor», <i>Monitor</i> 3, març de 1921, p. 1.....	143
36	Josep Carbonell & J. V. Foix, <i>Revolució catalanista</i> , Barcelona, Monitor, 1934, p. 17.....	143
37	J. V. Foix, «Era jo sol, en un vagó de tren...», de <i>L'estrella d'En Perris</i> , reproducció del mecanoscrit. Fundació J. V. Foix.....	144

38	J. V. Foix, «Anava sola i dreta dalt l'autobús» [fragment], de <i>Darrer comunicat</i> , reproducció del mecanoscrit. Fundació J. V. Foix	145
39	J. V. Foix, «No tempteu el temptador!» [fragment], de <i>Darrer comunicat</i> , reproducció del mecanoscrit. Fundació J. V. Foix	146
40	Carles Riba, «Pròleg. El Déu Lar» a Plaute (<i>L'olla aulularia</i> , trad. de Carles Riba, reproducció del manuscrit, f. 3. Arxiu Nacional de Catalunya.....	147
41	J. V. Foix, «Tots som vacarissos» [fragment], de <i>Tocant a mà</i> , reproducció del mecanoscrit. Fundació J. V. Foix	147
42	Joan Maragall, «Cant espiritual» [fragment], reproducció del segon manuscrit conservat d'Eduard Valentí i Fiol, «La gènesi del "Cant espiritual" de Maragall», dins <i>Els clàssics i la literatura catalana moderna</i> , Barcelona, Curial, p. 239.....	148
43	Joan Maragall, «Cant espiritual» [fragment], reproducció del primer manuscrit conservat d'Eduard Valentí i Fiol, «La gènesi del "Cant espiritual" de Maragall», dins <i>Els clàssics i la literatura catalana moderna</i> , Barcelona, Curial, p. 236.....	148
44	Joan Maragall, «Cant espiritual» [fragment], reproducció del darrer manuscrit conservat de http://pagines.uab.cat/jmaragall/content/-alguns-manuscrits	148
45	Màrius Torres, «Faula al gust antic» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 16]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	155
46	Màrius Torres, «El combat dels poetes» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 25]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	155
47	Màrius Torres, «Abril» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 31]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	155
48	Màrius Torres, «Cançó» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 10]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	156
49	Màrius Torres, «Un hipocondríac a Viena» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 25]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres	156
50	Màrius Torres, «Cançons a Mahalta, II» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 40]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	156
51	Màrius Torres, «Cloé a l'estany» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 27]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	157
52	Màrius Torres, «Vora la mar, sobre l'arena clara...» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 39]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres.....	157

53	Màrius Torres, «Rosina» [fragment], dins <i>Totes les poesies 1933–1938</i> ; reproducció del mecanoscrit, [p. 19]. Universitat de Lleida, Biblioteca de Lletres	157
54	Salvador Espriu, «vi» [fragment], de <i>Setmana Santa</i> , reproducció del mecanografiat de Tomàs Garcés amb anotacions manuscrites d'Espriu, p. 7. Biblioteca de Catalunya	160
55	Salvador Espriu, «viii» [fragment], de <i>Setmana Santa</i> , reproducció del mecanografiat de Tomàs Garcés amb anotacions manuscrites d'Espriu, p. 10. Biblioteca de Catalunya	160
56	Salvador Espriu, «xxiv» [fragment], de <i>Setmana Santa</i> , reproducció del mecanografiat de Tomàs Garcés amb anotacions manuscrites d'Espriu, p. 33. Biblioteca de Catalunya	161
57	Salvador Espriu, «viii» [fragment], de <i>Setmana Santa</i> , reproducció de les paginades amb anotacions manuscrites d'Espriu, p. 27. Biblioteca de Catalunya	161
58	Salvador Espriu, «Pròleg» [fragment], de <i>Setmana Santa</i> , reproducció de les paginades amb anotacions manuscrites d'Espriu, p. 13. Biblioteca de Catalunya	162
59	Antoni Viladamor, <i>Història general de Catalunya</i> [fragment], a cura d'Eulàlia Miralles, Barcelona, Fundació Noguera, 2007, p. 210	176
60	Carlo Emilio Gadda, <i>Racconto italiano di ignoto del novecento</i> [fragment], a cura de Dante Isella, Torí, Einaudi, 1983, p. 21	181
61	Carlo Emilio Gadda, <i>Racconto italiano di ignoto del novecento</i> [fragment], a cura de Dante Isella, Torí, Einaudi, 1983, p. 258 i 282	182